

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Platform olie- en gaswinning F17

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

21 november 2017 / projectnummer: 3238

1. Hoofdpunten van het MER

Wintershall Noordzee B.V. heeft het voornemen olie- en gas te gaan winnen op het Nederlands deel van het Continentaal Plat, ongeveer 120 km ten noorden van Den Helder. Gelet op de verwachte productie van maximaal 20.000 vaten olie per dag en 500.000 Nm³ gas per dag, moeten de milieueffecten onderzocht zijn in een milieueffectrapportage (hierna: MER) voordat over de mijnbouwmilieuvergunningen besloten wordt.

De minister van Economische Zaken en Klimaat heeft zonder wettelijke verplichting de Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie')¹ om advies gevraagd over de inhoud van het MER.

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- Een vergelijking van milieueffecten van verschillende technische uitvoeringsvarianten;
- Risico inventarisatie van een eventuele olievervuiling van het Friese Front en de mogelijke mitigerende maatregelen en een calamiteitenplan;
- Effecten van aanleg, verstoring op en onder water op de natuur.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de 'Mededeling Voornemen Milieueffectrapportage' 21 april 2016 van Antea Group (hierna: de Mededeling). Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar mening in de Mededeling voldoende aan de orde komen.

2. Achtergrond en besluitvorming/of/ probleemstelling, doel, beleid en besluiten

2.1. Achtergrond, probleemstelling en doel

Zet in het MER uiteen wat de doelstellingen van het voornemen zijn en gebruik zoveel mogelijk kwantitatieve criteria waaraan getoetst kan worden wanneer het doel bereikt is. Geef daarbij een onderbouwde behoefteeraming voor de vraag naar olie en gas. De Commissie adviseert een vooruitblik voor de komende 30 jaar te geven, gelet op de verwachte levensduur van de installaties.

---

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectstukken, voor zover digitaal beschikbaar, vindt u door op www.commissiemer.nl projectnummer [3238](#) in te vullen in het zoekvak.

2.2. Beleidskader

Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving en welk beleid relevant is voor het voornemen en of het voornemen kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. Ga daarbij in ieder geval in op:

- Nationaal Waterplan 2016–2021
- Beleidsnota Noordzee
- Mijnbouwwet
- Wet Natuurbescherming 2017
- Kader Ecologie en Cumulatie (KEC)

De m.e.r.-procedure wordt doorlopen voor mijnbouwmilieuvergunningen. Daarnaast zullen nog andere besluiten genomen worden voor de realisatie van het voornemen. Geef aan of en welke besluiten dit zijn, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de tijdsplanning is.

3. Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1. Algemeen

De voorgenomen activiteit betreft het boren van 2 olie productieputten (een derde put op locatie Rembrandt is al geboord) en 2 waterinjectie putten op 2 verschillende en nog te installeren productieplatforms (Vermeer en Rembrandt), en het aanleggen van olie- en gasleidingen en een onderwater olie opslagtank. De olie wordt via een shuttle tanker afgevoerd, het gas via een gasleiding.

Beschrijf ook of er andere ruimtelijk relevante projecten in de omgeving zijn die van invloed zijn op het project.

Geef aan hoe de afbakening van de varianten tot stand is gekomen.

3.2. Uitvoeringsvarianten

Beschrijf in het MER in ieder geval de volgende technische varianten met mogelijke milieuvoordelen:

- de aanleg van de productieplatforms en de onderwater olie opslagtank (hierna: de opslagtank):
  - varianten in de tijd, waardoor ecologisch belangrijke/gevoelige periodes vermeden worden;
  - technische aanleg(bouw)varianten die geen of fors minder onderwatergeluid produceren²;
- boren met Water Based Mud i.p.v. met Oil Based Mud;
- gewonnen olie per buisleiding afvoeren in plaats van het gebruik van de opslagtank;
- de opslagtank dubbelwandig uitvoeren als een veiliger optie;

---

² Bijvoorbeeld inboren of intrillen van heipalen, soft start methode of ommanteling of de aanleg van een bellen gordijn rondom de geluidsbron.

- varianten in het calamiteitenplan, bijvoorbeeld in de locatiekeuze van de rampen bestrijdingsmiddelen.

Geef aan wat de milieu- voor en nadelen hiervan zijn en vergelijk deze met de voorgenomen activiteit.

4. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1. Algemeen

Onderbouw de keuze van de rekenregels/-modellen en van de gegevens waarmee de gevolgen van het voornemen voor bijvoorbeeld lucht-, waterkwaliteit en effecten op vogels en zeezoogdieren worden bepaald. Ga ook in op de onzekerheden in deze bepaling. Onderscheid daarbij onzekerheden in de kwaliteit van de gegevens (bron, ouderdom, betrouwbaarheid, e.d.) en in de gehanteerde rekenregels/-modellen (afleiding en bandbreedte van kritische parameterwaarden, modelkalibratie, e.d.). Vertaal dit zo mogelijk in een bandbreedte voor de genoemde gevolgen en geef aan wat dit betekent voor de vergelijking van de varianten.

4.2. Bodem en water

Aanlegfase

Geef in het MER aan hoe de zeebodem is samengesteld en wat de effecten zijn door omwoeling van de bodem/vertroebeling van water. Ga daarbij in op mogelijke mitigerende maatregelen. Onderbouw ook waarom een deel van de leidingen niet wordt ingegraven en/of waarom het ingraven op een diepte van 1 meter voldoende zou zijn. In dit kader is het ook belangrijk om inzicht te geven in de lokale morfologie van de zeebodem en het eventuele voorkomen van (grootschalige) bodemvormen. De aanwezigheid van (migrerende) bodemvormen kan van invloed zijn op de stabiliteit van de pijpleidingen.

In de boorfase zal het boorgruis dat op basis van Water Based Mud (WBM) wordt geboord, over boord worden geloosd. Geef in het MER aan welke maatregelen worden genomen als blijkt dat toch geboord moet worden met Oil Based Mud (OBM).

In geval van erosie zullen rondom de opslagtank stenen gestort worden. Geef aan wat het effect van deze stort is op de erosie van de bodem boven de ingegraven olie- en gasleidingen.

Productiefase

Door Wintershall is tijdens het startgesprek op 11 oktober 2017 mondeling toegelicht welke maatregelen genomen worden om bodemdaling te voorkomen. De bodemdaling wordt veroorzaakt door druk vermindering in het reservoir tijdens de productie fase waardoor het reservoir gesteente zal compacteren. Door waterinjectie wordt deze druk vermindering geminimaliseerd. Geef aan of er een na-ijleffect te verwachten is na beëindiging van de productie-fase, als ook de injectie van productiewater stopt. Beschrijf deze maatregelen in het MER en ook wat de effecten van de totaal te verwachten bodemdaling zijn.

4.3. Natuur

Geef in het MER aan welke kenmerkende habitats en soorten aanwezig zijn in het studiegebied en omgeving³, en welke factoren daarbij van belang zijn (bv. abiotische eigenschappen, voedselrijkdom). Betrek daarbij niet alleen beschermde habitats en soorten maar ook andere relevante soorten. Ga vervolgens in op ingreep-effect relaties die in deze situatie relevant zijn, en mitigerende maatregelen om eventuele effecten te voorkomen of te beperken.

4.3.1. Natura 2000-gebieden

Friese Front

In de Mededeling is beschreven dat het project zich op circa 5–10 km van het Natura 2000 Friese Front bevindt, aangewezen voor de Zeekoet in het kader van de Vogelrichtlijn. Uit de Voortoets Wet Natuurbescherming blijkt dat de instandhoudingsdoelstellingen voor de zee-koet niet negatief beïnvloed worden door het project. De Commissie kan zich voor een situatie zonder calamiteiten vinden in deze conclusie, met als kanttekening dat deze onderbouwd wordt met de meest recente informatie daarover. In het Friese Front bevinden zich geen stikstofgevoelige habitats.

Overige

Uit de Rapportage berekeningen stikstofdepositie blijkt dat belangrijke nadelige effecten op verder gelegen Natura 2000-gebieden door stikstofdepositie uitgesloten zijn. Geef in het MER aan waar het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied met stikstofgevoelige habitats zich bevindt. Geef in het MER ook aan welke uitgangspunten en input gebruikt zijn in de AERIUS-berekeningen.

4.3.2. Beschermde soorten

Vissen en zeezoogdieren

Beschrijf de effecten van onderwatergeluid door heien en scheepvaart op vissen en zeezoogdieren, in het bijzonder op de Bruinvis. Geef aan wat het ruimtelijke patroon en de range is van de geluidcontouren rondom de boorlocaties en vervolgens van het verstoringsgebied. Houd daarbij rekening met de cumulatieve effecten van alle (hei)activiteiten op de Noordzee en de grenzen die daarvoor zijn aangegeven in het KEC. Geef vervolgens de (effecten van) mitigerende maatregelen aan.

Geef ook wat de (additionele) verstoring door helikopters en scheepvaart in deze druk bevaren scheepsroute is en welke mitigerende maatregelen mogelijk of nodig zijn.⁴

Vogels

Hoewel affakkelen niet wordt voorzien, is niet uitgesloten dat incidenteel wordt afgfakkeld. Dit kan een risico vormen in perioden met vogeltrek. Beschrijf welke mitigerende maatregelen er mogelijk en nodig zijn in het geval van affakkelen, en of daarbij volgens een bepaalde richtlijn wordt gewerkt.

Verlichting van het platform kan ook van invloed zijn op de vogeltrek. Beschrijf (de effecten van) mogelijke mitigerende maatregelen.

---

³ De Noordzee maakt onderdeel uit van NatuurNetwerkNederland.

⁴ Bijvoorbeeld het verleggen of optimaliseren vliegroutes, hoogtes en frequenties.

Bodem en onderwaterleven

Geef ook aan of en welke effecten er zijn op bodem- en onderwaterleven door het storten van boorgruis, en of mitigerende maatregelen genomen kunnen worden.

4.4. Calamiteiten

Bij een calamiteit op een olieproducerend platform bestaat het gevaar van brand, explosie, en het vrijkomen van olie. Emergency Response Plannen zijn een voorwaarde van veilig opereren. Betrek daarin mede de aanwezigheid van de nabijgelegen scheepvaartroute en de daarmee samenhangende nautische risico's. Treed daarbij zo nodig in overleg met de verantwoordelijke autoriteiten in binnen- en buitenland.

Het meest kwetsbare (Natura 2000) gebied ligt op 10 km afstand, het Friese Front. Mogelijke calamiteiten zijn niet betrokken in de Voortoets Wet natuurbescherming, maar spelen echter wel een rol, zowel in de boorfase (blow out) als in de productiefase (lekkages). Aangezien de zeeoet het Friese front vooral gebruikt als ruiplaats en opgroeigebied voor de jongen zijn de vogels in die periode – wanneer ze niet kunnen vliegen (juli–augustus) – extra kwetsbaar voor een calamiteit. Ook dit aspect dient beoordeeld te worden in het MER.

In het MER moet gemodelleerd worden hoe snel een eventuele olie spill het Friese Front kan bereiken (back-tracking) en hoe snel de response tijd zou moeten zijn om deze schade te voorkomen. Ook dient inzichtelijk gemaakt te worden welke mogelijke effecten er zijn van een calamiteit op beschermde soorten.

Bepaal de mogelijke verspreiding van oil spills onder invloed van (lokale) wind- en getijgedreven stromingen in de Noordzee, al of niet in interactie met golfwerking. Maak voor het bepalen van deze verspreidingspatronen gebruik van gecalibreerde en gevalideerde hydrodynamische modellen voor de Noordzee waarbij rekening wordt gehouden met de dimensies en het karakter van de oil spill. Olielekkage kan zich voordoen aan of nabij de zeebodem, in de waterkolom of aan het zeeoppervlak. Dit kan gevolgen hebben voor de keuze van het te gebruiken hydrodynamische model (2DH, 3D-dim.).

De modellering zal tevens rekening moeten houden met de omvang van de olie spill, evenals de plaats van het incident⁵.

Modelleer daarbij ook een eventuele gas/condensaat blow-out, zodat de risico's beter in beeld worden gebracht en gezamenlijke 'Emergency Response Plannen' daarop kunnen worden afgestemd.

Een beschrijving van de benodigde bestrijdingsmiddelen en de response tijd om deze ter plaatse te krijgen, is noodzakelijk om een goede afweging van de risico's te verkrijgen.

Veiligheidszones rondom de twee platforms zullen ingesteld en gehandhaafd moeten worden om schade door derde partijen (visserij) aan al dan niet ingegraven buisleidingen en aanvaringen te voorkomen. Laat in het MER zien hoe dit gerealiseerd wordt.

---

⁵ Als de spill het gevolg is van een blow out, een lek in de opslagtank of een afgebroken lading-hose tussen de SAL en de shuttle tanker, dan zullen de hoeveelheden gelekte olie enorm verschillen. De robuustheid van de opslagtank (al dan niet dubbelwandig) is van belang om scheuren in de wand te voorkomen. Lekkage uit de opslagtank op de bodem zal een ander verspreidingspatroon opleveren dan een olie spill aan het oppervlak.

4.5. Cultuurhistorie

Mogelijk bevinden zich archeologische waardevolle waarden in de bodem. Geef in het MER aan of sprake is van een archeologieplicht. Voer daartoe een bureauonderzoek uit conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.

4.6. Lucht

Ga in het MER in op de emissies naar de lucht. Geef hiertoe inzicht in:

- in welke gevallen welke hoeveelheden gas naar de atmosfeer zullen worden afgevoerd, zowel door storingsen in de afvoer en door testen;
- de gevallen waarbij onverbrand gas wordt geloosd ('gevent');
- de maatregelen om lekkages te voorkomen.

4.7. Externe veiligheid

Het gas zal via een korte buisleiding naar de bestaande NOGAT⁶ leiding worden afgevoerd. De koppeling van de twee leidingen vormt een potentieel risico voor het uitvoerend personeel, omdat de NOGAT leiding met gas gevuld is en op druk staat. Geef aan hoe met dit risico wordt omgegaan.

4.8. Klimaat

Adaptatie

Geef in het MER aan welke invloed het veranderende klimaat heeft op het project. Geef aan of maatregelen nodig zijn in verband met de stijgende zeespiegel de komende 30 jaar (mede in relatie tot de maximaal te verwachten bodemdaling ter plaatse van de installaties) en mogelijk onverwachte en langere periodes van zwaar weer.

Mitigatie

Breng de uitstoot van broeikasgassen tijdens de aanleg-, productie- en transportfase in beeld, en beschrijf mogelijke mitigerende maatregelen daarbij.

5. Overige aspecten

5.1. Leemten in milieu-informatie

Het MER moet aangeven over welke **milieuaspecten onvoldoende informatie kan worden opgenomen door gebrek aan gegevens**. Spits dit toe op milieuaspecten die in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort beoordeeld kunnen worden. Geef ook aan of dat wat ontbreekt, op korte termijn kan worden ingevuld.

---

⁶ Zie figuur 5 van de Mededeling.

5.2. Onzekerheden en monitoring

Houd bij de vergelijking van de varianten en bij de toetsing van de varianten aan (project-)doelen en wettelijke grenswaarden expliciet rekening met de onzekerheden in effectbepalingen.⁷ Geef daarvoor in het MER inzicht in:

- de waarschijnlijkheid dat effecten optreden, dat wil zeggen het realiteitsgehalte van de verschillende effectscenario's (best-case en worst-case);
- het belang van de onzekerheden in effectbepalingen voor de significantie van verschillen tussen alternatieven en scenario's, en daarmee voor de vergelijking van alternatieven en scenario's;
- op welke wijze en wanneer na realisering van het initiatief de daadwerkelijke effecten gemonitord worden, bijvoorbeeld via een oplevertoets, en welke maatregelen 'achter de hand' beschikbaar zijn als (project-)doelen en grenswaarden in de praktijk niet gehaald worden.

5.3. Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de varianten⁸. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren en kaarten.

Zorg ervoor dat:

- het MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst zijn opgenomen;
- recent, goed leesbaar kaartmateriaal is gebruikt, met duidelijke legenda.

Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de voorgenomen activiteit en de alternatieven daarvoor;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de varianten, de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn;
- de vergelijking van de varianten en de argumenten voor de selectie van het voorkeursalternatief.

---

⁷ Effectbepalingen voor de toekomst zijn inherent onzeker. Het zijn veelal de best mogelijke benaderingen op basis van in de praktijk ontwikkelde en getoetste modellen. De onzekerheden in de uitkomsten van modellen moeten wel worden onderkend. Schijnzekerheden leveren immers ondoelmatige keuzes en maatregelen op. Effecten kunnen in werkelijkheid meevallen, dan zijn te veel maatregelen getroffen. Effecten kunnen tegenvallen, dan zijn te weinig maatregelen genomen.

⁸ Hier wordt ook in de inspraakreacties expliciete aandacht voor gevraagd.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Hoe toetst de Commissie?

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het milieueffectrapport de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, vóór het besluit wordt genomen. De werkgroep bezoekt hierbij ook het gebied waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de werkwijze van de Commissie vindt u op: <http://www.commissiemer.nl/advisering/watbiedtdecommissie>

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. P. van der Boom
dr. M.J. Brolsma
prof. dr. P. Hoekstra
ing. E. Wymenga
M.A.J. van der Tas (voorzitter)
mr. drs. A. Wagenmakers (secretaris)

Wat is het besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld?

Het MER zal worden opgesteld voor de mijnbouwmilieuvergunning. De minister van Economische Zaken en Klimaat besluit over die vergunning.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor alle activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, moet in Nederland een milieueffectrapport worden opgesteld. De bijlagen C en D bij het Besluit m.e.r. <http://www.commissiemer.nl/regelgeving/besluitmer> geven aan wanneer dit het geval is. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit C17.2.

Wie neemt het initiatief?

Wintershall Noordzee B.V.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie is niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen bij haar advies te betrekken.

Waar vindt u de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3238](#) in te vullen in het zoekvak.

Bezoekadres

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

Postadres

Postbus 2345
3500 GH Utrecht

t 030-2347666

e mer@eia.nl

w commissiemer.nl

